

DYREVELFÆRD HOS GRISE

Post Doc Emma H. Jensen, Aarhus Universitet, ANIVET

Professor Lene J. Pedersen, Aarhus Universitet, ANIVET

INSTITUT FOR HUSDYR OG VETERINÆRVIDENSKAB

AARHUS UNIVERSITET

ØKOLOGIKONGRESSEN 2025
18. NOVEMBER 2025

LENE JUUL PEDERSEN OG EMMA H. JENSEN

HVAD I VIL FÅ SVAR PÅ I VORES INDLÆG

- At dyrevelfærd handler om dyrets egen oplevelser
- At naturlig adfærd er vigtig for god Dyrevelfærd
- Naturlig adfærd i den økologiske griseproduktion kan fremmes både gennem genetisk selektion og grisens nærmiljø
- Dyrevelfærd kan synliggøres i bæredygtighedsanalyser

VI HOLDERDYRTILMANGEFORMÅL

Produktion af fødevarer: æg, mælk, kød

INSTITUT FOR HUSDYR OG VETERINÆRVIDENSKAB

AARHUS UNIVERSITET

ØKOLOGIKONGRESSEN 2025
18. NOVEMBER 2025

LENE JUUL PEDERSEN OG EMMA H. JENSEN
PROFESSOR, SEKTIONSLEDER

VI HOLDERDYRTILMANGEFORMÅL

Bevare landskab, jordforbedring, biodiversitet, mere vild natur

INSTITUT FOR HUSDYR OG VETERINÆRVIDENSKAB

AARHUS UNIVERSITET

ØKOLOGIKONGRESSEN 2025
18. NOVEMBER 2025

LENE JUUL PEDERSEN OG EMMA H. JENSEN
PROFESSOR, SEKTIONSLEDER

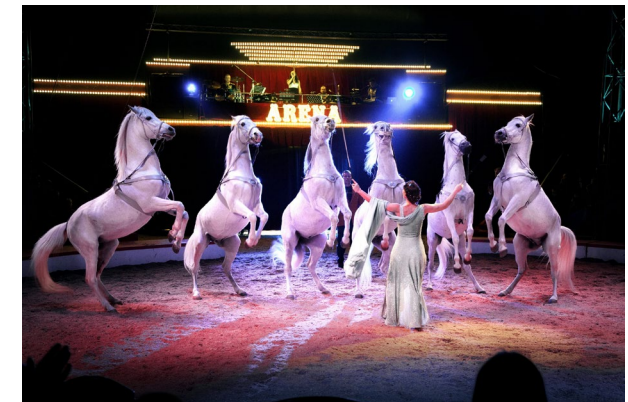

VI HOLDER DYR TIL MANGE FORMÅL

Familiedyr , sport, show, underholdning

INSTITUT FOR HUSDYR OG VETERINÆRVIDENSKAB

AARHUS UNIVERSITET

HOLD AF DYR SKABER DILEMMAER

Klassisk eksempel:

Producenten holder grise for at tjene penge på at sælge grise til kød.

Forbrugerne stiller krav om billigt kød, lav klima og miljøbelastning OG god dyrevelfærd

Producenten kan gå forskellige veje:

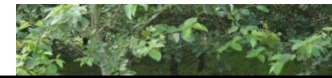
Intensiv produktion

Hurtig vækst, mange unger, minimering af plads

- ⇒ Billigt kød
- ⇒ Begrænser mulighed for god dyrevelfærd
- ⇒ Lav klima og miljøbelastning per kg kød

Ekstensiv produktion

Langsom vækst, færre unger, mere plads

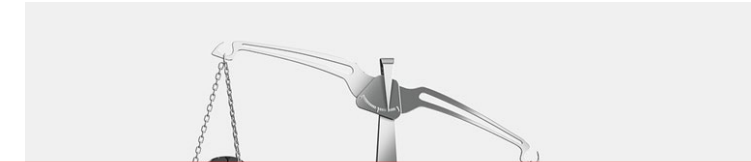
- ⇒ Væsentlig dyrere kød
- ⇒ Mulighed for god velfærd
- ⇒ Højere klima og miljøbelastningen per kg kød

HVORDAN VÆGTER VI HENSYN TIL DYRET

Hensyn til dyret

Dyre velvære

HVOR MEGET vægt på
dyre velvære baseres på
etiske overvejelser

Hensyn til målet

Animalsk produktion

Økonomi og
produktivitet

Klima og miljø

Arbejds miljø

Familie dyr

Udseende
(eks. hunde)

Præstationer
(eks. dressur)

Naturafgræsning

Biodiversitet og
natur

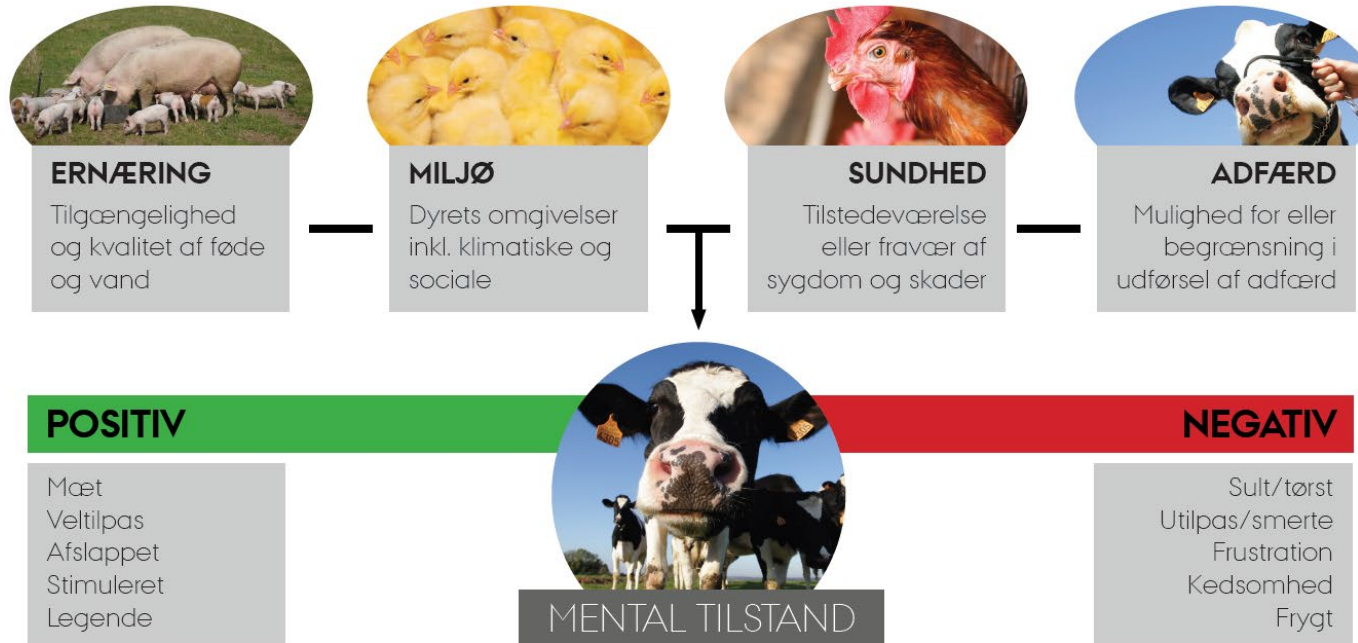
Besøgende
(eks. børn, jægere)

Vejning af interesser kræver objektive mål, også for dyrs velvære

DYREVELFÆRÐGRISENS EGNE OPLEVELSE

Velfærden hos et dyr bestemmes af dyrets positive og negative oplevelser. Positive oplevelser bidrager til at højne dyrevelfærden, og omvendt bidrager negative oplevelser til at forringe dyrevelfærden. Dette er grundlaget for den naturvidenskabelige forskning i dyrevelfærd, baseret på en række målinger af parametre hos det enkelte dyr.

Model for dyrevelfærd, som ved hjælp af mål for fire forskellige aspekter af dyrs indre og ydre forhold (ernæring, miljø, sundhed og adfærd) sammenfatter relevante mentale tilstande – positive såvel som negative.

Dyrevelfærd er summen af de positive og negative mentale oplevelser

HVORDAN FÅR VI KENDSKAB TIL DYRETS MENTALE TILSTAND?

Vi kan ikke tale med grisen ....men vi kan afkode deres reaktioner

Kendskab til dyreartens naturlige levevis og adfærd

- Grundlag for at forstå dyrets adfærdsmæssige behov

Kendskab til dyreartens præferencer og behov

- Dyr vælger situationer som de forbinder med positive følelser (glæde, tilfredshed, tryghed)
- Dyr fra vælger situationer de forbinder med negative følelser (smerte, frygt, stress)
- Styrken af hvor meget de vil arbejde reflekterer hvor stærkt behovet er

} Valgforsøg og motivationstest

Kendskab til indikatorer som reflekterer dyrets følelser

- Adfærd, vokalisering, pulsmålinger, stresshormoner m.m.
- Identificere indikatorer som reflekterer om følelsen er positiv eller negativ = varelens af følelsen
- Identificere indikatorer som reflekterer styrken af følelsen = ophidselses (arousal)

} Direkte målinger på dyret

Dyrevelfærd er noget som kan “måles” objektivt

DYREVELFÆRD OG ETIK

DYREVELFÆRD

ETIK

Hvordan dyr har
det mentalt.
Kan måles
objektivt

Hvordan vi
vælgter hensyn
til dyrs velfærd
mod andre
hensyn.

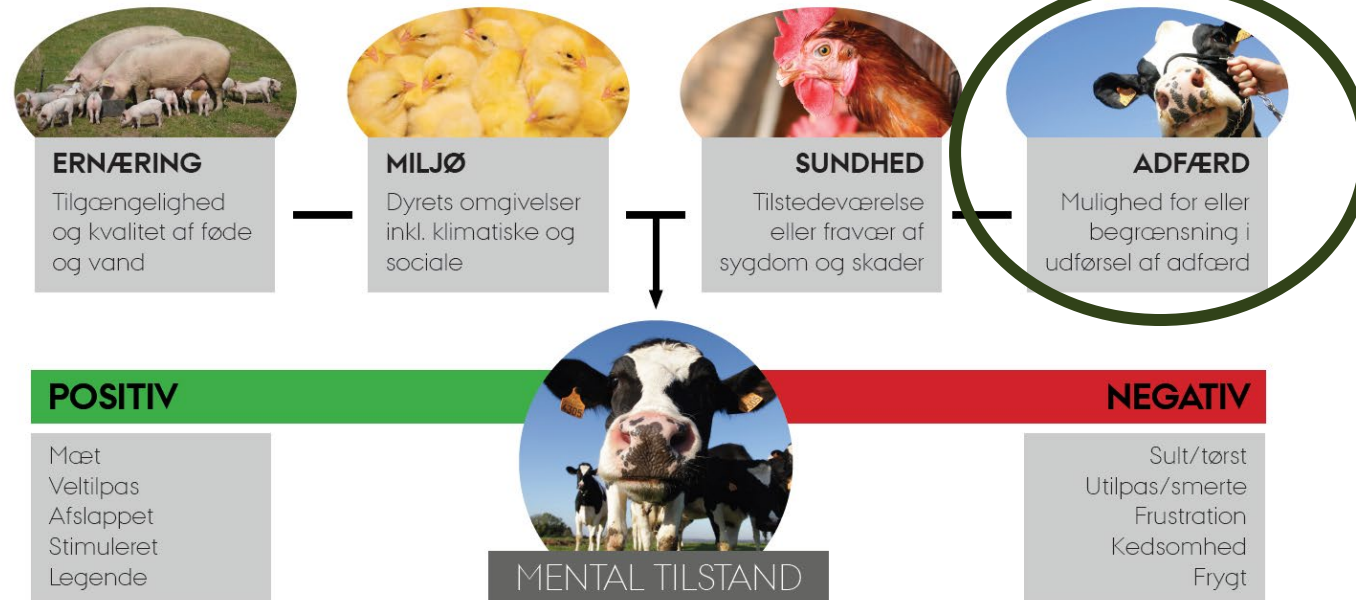

DYREVELFÆRD HOS GRISE:

NATURLIG ADFÆRD VIGTIG FORDI ADFÆRDEN ER BELØNNENDE

Velfærden hos et dyr bestemmes af dyrets positive og negative oplevelser. Positive oplevelser bidrager til at højne dyrevelfærden, og omvendt bidrager negative oplevelser til at forringe dyrevelfærden. Dette er grundlaget for den naturvidenskabelige forskning i dyrevelfærd, baseret på en række målinger af parametre hos det enkelte dyr.

Model for dyrevelfærd, som ved hjælp af mål for fire forskellige aspekter af dyrs indre og ydre forhold (ernæring, miljø, sundhed og adfærd) sammenfatter relevante mentale tilstande – positive såvel som negative.

HVAD ER NATURLIG ADFÆRD ?

- Arts-specific adfærd (ofte medfødt og genetisk kodet)
- Udløses af:
  - Hormoner (kønshormoner, hormoner der udløser mælkenedlægning.....)
  - Sensoriske input fra nervesystemet (syn, lugt, lyd.....)
  - Nøglestimuli (signaler fra omgivelser – nye fødeemner, trusler.....)
- Sikrer egne basale behov (fødesøgning, hvile..)
- Sikre overlevelse hos afkom (reproduktion..)
- Overvinde farer (flugt, kamp)

Naturlig adfærd er belønnende =>
positiv mental tilstand

A photograph of a pig farm scene. In the foreground, a large, dark-colored pig is lying down on a patch of dark, moist earth. Several smaller, light-colored piglets are scattered around it. Some piglets are standing, while others are lying down. The background shows a grassy field with some trees in the distance. The overall scene is bright and sunny.

HVAD ER ADFÆRDSMÆSSIGE BEHOV?

Behov koblet til en stærk indre motivation for at udføre en adfærd:
tæt forbundet med naturlig adfærd

- Når adfærd leder til behovs opfyldes => tilfredshed og glæde (positiv velfærd)
- Når adfærden ikke leder til behovsopfyldelse => frustration, stress, unormal adfærd (negativ velfærd)

ER ADFÆRDSMÆSSIGE BEHOV INTAKTE ?

Domesticering: proces fra vildsvin til tamsvin

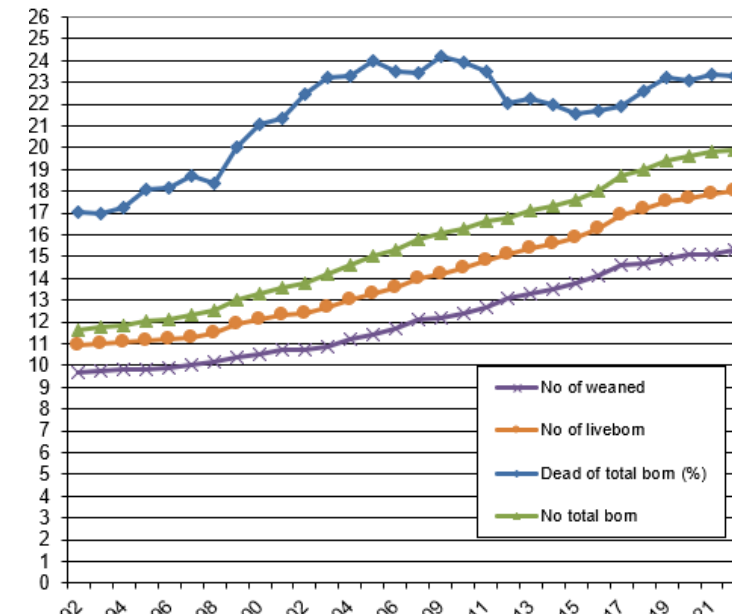
Gradvist genetisk tilpasning til at leve under menneskers pasning og kontrol

Mennesker sørger for foder, vand, ingen fare etc.

- Mindre frygt- og aggression
- Visse motivations-systemer er dæmpet
- Vækst, reproduktion og udseende er markant ændret gennem selektiv avl
- Særligt de seneste 50 år ved kunstig befrugtning

Development in litter size and mortality in Danish pig herds (1992-2018)

Naturlig adfærd er stort set bevaret hos tamsvin

NATURLIG ADFÆRD HOS TAMSVIN

Sociale levevis:

- Stabile grupper af beslægtede hunner

Rodeadfærd som del af fødesøgning:

- Lever i skovområder og er dagsaktive
- Roder og undersøger det meste af dagen

Altædende:

- rødder, græs, urter, frugter, frø, insekter, larver

Termoregulering:

- Grise kan ikke svede: opsøger skygge og sølebad

Maternaladfærd

- Føder veludviklede unger
- Unikt diegivningsmønster

SØER BYGGER REDE

- Stærkt adfærdsmæssigt behov - styret af hormoner
- Søger væk fra flokken 1-2 dage før fødsel
- Bygger intensivt rede i 12-24 timer før fødsel
- Går mange km for at finde eget sted og indsamle egnede materialer
- Reden holder ungerne varme og tæt på so

DYREVELFÆRD HOS GRISE:

EKSEMPLER PÅ FORSKNING I VELFÆRD HOS ØKOLOGISKE GRISE

Adding value in the organic pig production by improving quality of pig life, pork and environment (QUALIPORK)

Sustainability aspects of aw promoting livestock systems

Home / Projects / Management and husbandry guidelines on farm including aquaculture during transport and at slaughter / Sustainability aspects of aw promoting livestock systems

INSTITUT FOR HUSDYR OG VETERINÆRVIDENSKAB

AARHUS UNIVERSITET

ØKOLOGIKONGRESSEN 2025
18. NOVEMBER 2025

LENE JUUL PEDERSEN OG EMMA H. JENSEN
PROFESSOR, SEKTIONSLEDER

WELBREDPORKCROFS ORGANIC RDD

Baggrund

Danske forbrugere prioriterer dyrevelfærd som begrundelse for at købe økologisk grisekød. I den økologiske produktion skal grises velfærd fremmes og den naturlige adfærd tilgodeses. Derfor skal alle grise have adgang til udearealer samt til rodematerialer og grovfoder. Grovfoder stimulerer grisene til at rode, fremmer positive oplevelser og forbedrer deres mave-tarmsundhed. Der er dog stor variation mellem grisene i deres motivation for at udføre den naturlige rode- og ædeadfærd ved tildeling af grovfoder.

Hvis man kan sikre, at alle grise er motiverede for at rode i og æde grovfoder, kan en større del af foderet hentes direkte fra marken til gavn for klima og miljø. Imidlertid er de grise, der i dag anvendes i økologien, primært avlet med det formål at få en høj fodereffektivitet og vækst på fint-formalet koncentreret foder, ligesom i den konventionelle produktion. Denne intensive avl har medført mindre aktive grise med en lavere motivation for undersøgende adfærd.

Foto: Martin Strunge, Bovbjerg Økologi

WelBredPOrg

Avl for naturlig adfærd i økologisk svineproduktion til gavn for dyrevelfærd, klima og miljø

Formål

Formålet med projektet WelBredPOrg er at undersøge muligheden for at avle for egenskaber koblet til grises motivation for at rode i og indtage grovfoder.

Projektet trin for trin

WelBredPOrg vil:

- udvikle og validere en metode, der kan måle og dokumentere grises interesse for grovfoder
- undersøge hvordan denne egenskab er koblet til andre kendte velfærdsindikatorer
- afdække selektionspotentialet ved at monitorere egenskaben i stor skala på 4800 grise med kendt genetisk afstamning.

[WelBredPorg_v5.mp4](#)

INSTITUT FOR HUSDYR- OG VETERINÆRVIDENSKAB

AARHUS UNIVERSITET

ØKOLOGIKONGRESSEN 2025
18. NOVEMBER 2025

LENE JUUL PEDERSEN OG EMMA H. JENSEN
PROFESSOR, SEKTIONSLEDER

QUALYPORK

Projektleder

Anne Grete Kongsted, Seniorforsker ved [Institut for Agroøkologi](#)

Tlf: +45 93522514

Mail: anneg.kongsted@agro.au.dk

Projektpartnere

AU-AGRO

Martin Hvarregaard Thorsøe
Lisbeth Mogensen

AU-ANIVET

Lene Juul Pedersen
Margit B Jensen

AU-FOOD

Margrethe Therkildsen
Jette F. Young

Innovationcenter for Økologisk Landbrug

Marie Lund Buus
Sven Hermansen
Rikke Thomsen

Dansk Økologisk Kød

Mikkel P. Hesselager

Hallundbjerg

Hans Henrik Thomsen

Risbjerg Landbrug

Kirsten Rasmussen
Hans Erik Jørgensen

Fonager Frilandsudstyr

Emil Fonager

Kvalitet og merværdi i økologiske grise på friland

Projektet step by step

Fem vigtige indsatsområder i QUALIPORK for at fremme en markedsdrevet udvikling af høj-kvalitets økologisk grisekød:

1. Undersøge sammenhæng mellem nærmiljøets kvalitet og dyrevelfærdssindikatorer med særligt fokus på grisens mentale velbefindende og livskvalitet (kvalitet af griselivet)
2. Evaluere, hvordan frilandsgrise kan integreres i afgrødeproduktionen for at forbedre foderforsyning og næringsstofhusholdning på marken samt reducere klimaaftrykket (kvalitet af miljøet)
3. Udforske metoder til at forbedre kødets kvalitet, når grisene produceres på friland samt afprøve sæsondifferentieret slagtevægt (kvalitet af grisekødet)
4. Udvikle og demonstrere nye løsninger, værktøjer og udstyr til at reducere praktiske udfordringer ved produktion af slagtegrise på friland
5. Identificere udfordringer og muligheder for at kommunikere og fremhæve værdien af flerdimensional kvalitet - både på hjemmemarkedet og internationalt

AP1 . Kvalitet af grisens liv:

Hvordan påvirker det grisens velfærd at få adgang til at rode i jorden og æde naturlige afgrøder?

EUROPÆISK SAMARBEJDE

European Partnership on Animal
Health and Welfare

Øgede krav til mere miljøvenligt landbrug

- Risiko for konflikt med dyrevelfærd

EUPAHW SOA17, Animal welfare and sustainability:

Outcomes and impacts

- Seek to identify livestock systems that favour synergies toward winwin strategies or at least limit antagonisms between animal welfare improvement and other sustainability criteria.
- Provide long-term policy makers and stakeholders with the knowledge they need to make fully informed choices on green transition (European "Green Deal").

Kvantificere synergier og afvejninger mellem forskellige dimensioner af bæredygtighed

Inddrage dyrevelfærd som en af fire dimensioner af bæredygtighed

INSTITUT FOR HUSDYR OG VETERINÆRVIDENSKAB

AARHUS UNIVERSITET

ØKOLOGIKONGRESSEN 2025
18. NOVEMBER 2025

LENE JUUL PEDERSEN OG EMMA H. JENSEN
PROFESSOR, SEKTIONSLEDER

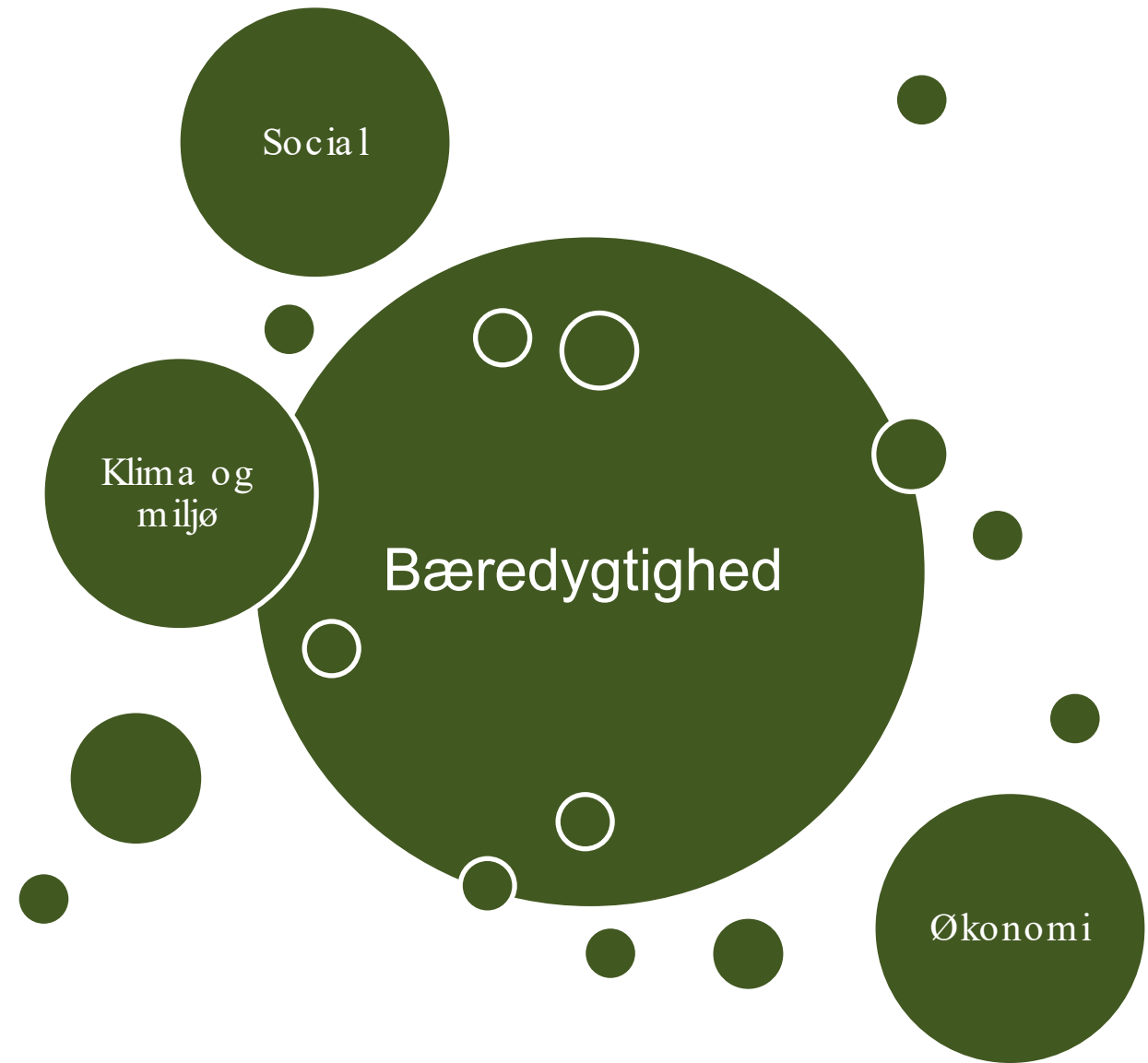

Multidimensionel
bæredygtighedsanalyse

Objektive bæredygtighedsanalyser,
LCA relateret til en funktionel enhed

Hvad med de mere "løse" dimensioner?

HVAD ER DER GJORT INDTIL NU? BÆREDYGTIGHEDSDIMENSIONER

Dyrevelfærd i bæredygtighedsanalyser

- ”Ekstern” tilføje lse til miljø-LCA
  - Udfordringer med funktionelle enheder
- Inkluderet i social-LCA
  - Udfordringer med antropomorfisme
  - Udfordringer med stakeholders
- Dyrevelfærd som egen dimension

de Boer *et al.*, 2000, 2001
Müller-Lindeboom *et al.*, 2009
Bokkers *et al.*, 2002
Del Prado *et al.*, 2002
Del Prado *et al.*, 2013
Neugebauer *et al.*, 2014
van Asten *et al.*, 2019
Ragland *et al.*, 2020
Ragland *et al.*, 2023

HVAD ER DER GJORT INDTIL NU? ENSIDIGT FOKUS

Størst fokus på indikatorer for negativ dyrevelfærd

- De Fem Friheder
- Mortalitet, stress, skader og sygdom
  - Kvantificerbare, simple mål

Mere sensitiv for antallet af dyr end for
den faktiske dyrevelfærd

Tager ikke højde for positiv
dyrevelfærd

Møllehorst et al., 2006
Bokkers and de Boer, 2009
Meule et al., 2012
Dolman et al., 2012, 2014
Bonneau et al., 2014
Röös et al., 2014
Webster 2016
Zucali et al., 2016
Boggia et al., 2019
Tallentire et al., 2019
Geß et al., 2020
Zira et al., 2020
Broom 2021
Ziegler et al., 2021
Lovarelli et al., 2023

HVAD ER DER GJORT INDTIL NU? VALG AF INDIKATORER

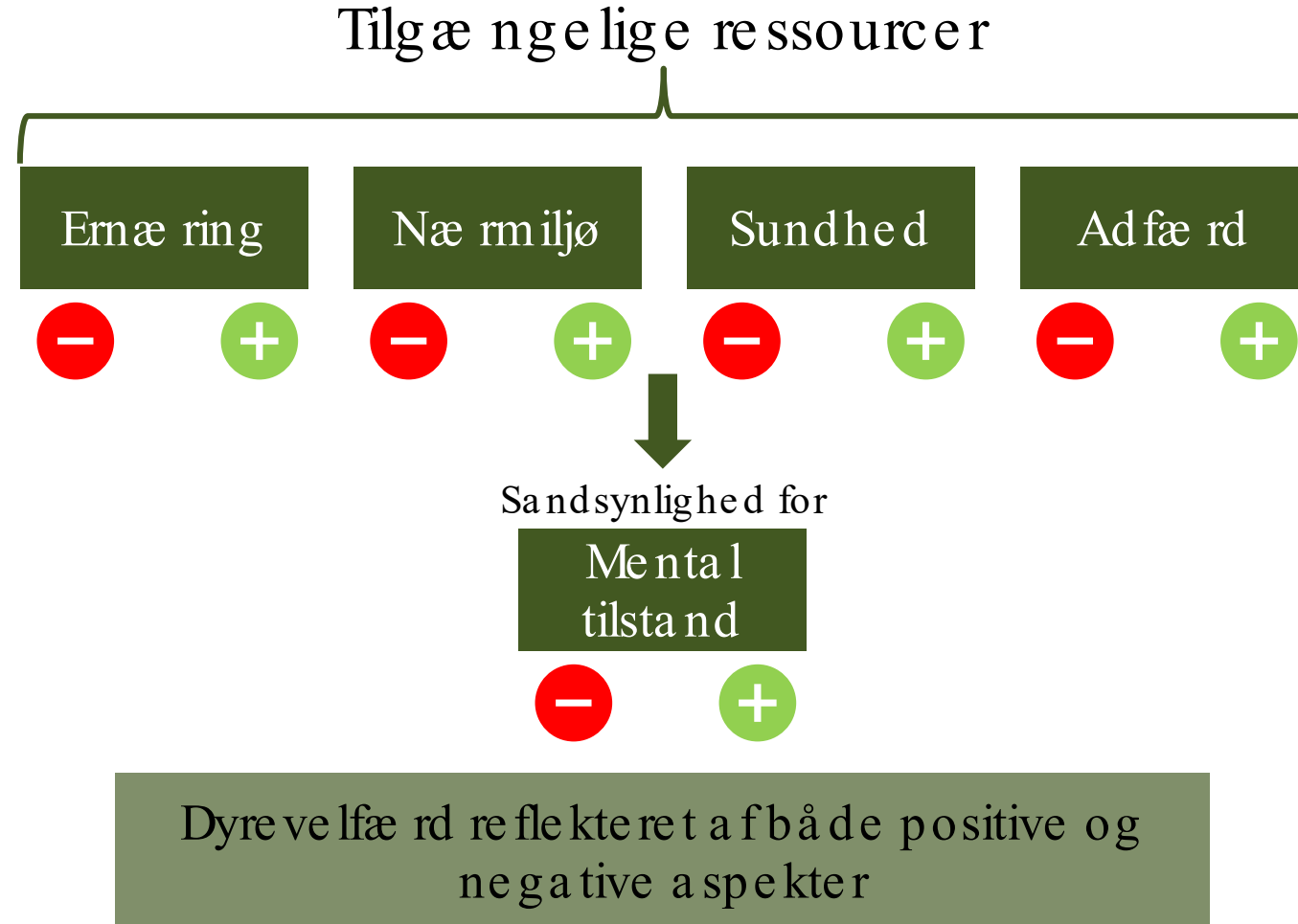
Forsimplede indikatorer viser ikke hele sammenhængen

- Manglende sensitivitet
  - F.eks. mortalitet som mål på tørst
- Manglende rækkevidde
  - Fravær af negativitet $\neq$ tilstedeværelse af positivitet

ØKOLOGI, DYREVELFÆRD OG BÆREDYGTIGHED

ØKOLOGI, DYREVELFÆRD OG BÆREDYGTIGHED

Findes der systemer, der tilgodeser både dyrevelfærd og miljø?

Miljø: Livscyklusanalyser, udledning pr. funktionel enhed

Dyrevelfærd: ??

Dyrevelfærdsscore per funktionelle enhed

$$\frac{\text{pot}_{DV} \times \text{tid}_i \text{ systemet}}{\text{mængde}_{\text{produkt produceret}}}$$

Multidimensionel
bæredygtighedsanalyse

Afkom fra malkekøer brugt til
naturgræsning indtil slagtning

Slagtegris hold på græs
QualiPork

QUALIPORK

Undersøge sammenhæng mellem nærmiljøets
kvalitet og dyrevelfærdsidekatorer med særligt
fokus på grisens mentale velbefindende og
livskvalitet (kvalitet af grise livet)

Evaluer, hvordan frilandsgrise kan integreres i
afgrødeproduktionen for at forbedre
foderforsyning og næringstofholdning på
marken samt reducere klimaaftrykket (kvalitet
af miljøet)

QUALIPORK

Adgang til græsmark: naturlig
fouragering, rodet af jord, sølebad, leg
→ fremme af positiv dyrevelfærd

- Adfærd, halebævevælgelser, aktivitet

Pil og grønt dække: absorption af
næringssalte, carbon i jorden
→ reduceret miljøpåvirkning

- Jordprøver, livscyklusanalyser

KONKLUSION

Udførelse af naturlig adfærd som fører til at behov opfyldes er forbundet med positive følelser

Økologisk produktion fremmer naturlig adfærd og dermed positiv velfærd

Vigtigt at udvikle bæredygtighedsanalyser som inkluderer dyrevelfærd og positive oplevelser =>

Synliggør en synergier mellem dimensioner indenfor bæredygtighed med dyrevelfærd som en lige stillet værdi

POSITIV VELFÆRD

Tilstand hvor dyret trives, udvikler kompetencer og robusthed:

- Er mere end god fysisk sundhed og fravær af lidelse
- Har valgmuligheder - kan træffe valg og opnå egne mål
- Kan udføre artsspecifik adfærd (naturlig adfærd)
- Kan få dækket adfærdsmæssige (og individuelle) behov

Box 1. Positive animal welfare definition.

Rault et al., 2025

'Positive animal welfare is defined as the animal flourishing through the experience of predominantly positive mental states and the development of competence and resilience. Positive animal welfare goes beyond ensuring good physical health and the prevention and alleviation of suffering. Positive mental states result from rewarding experiences, including having choices and opportunities to actively pursue goals and achieve desired outcomes, according to species-specific and individual capabilities. Genetic, developmental and experiential factors (e.g. pre-natal, early life, environmental) contribute to individual differences in the ability to achieve positive animal welfare. Positive animal welfare can be assessed using

Økologien kan bidrage til at fremme positiv velfærd